

Matkalla entisessä Jyväskylässä

Kuva: Laurell, Kansanvalistusseura, 1887. Museovirasto.

Kartta: 1898, Frans Leonard Mahlberg, Jyväskylän yliopisto.

Tervetuloa tutkimaan entistä Jyväskylää!

Pysähdyspaikat näkyvät alla olevassa kartassa valkoisina palloina. Kävelyreitti on noin kaksi kilometriä ja sen kiertämiseen menee noin 40 minuuttia (sisältää koululle paluun).

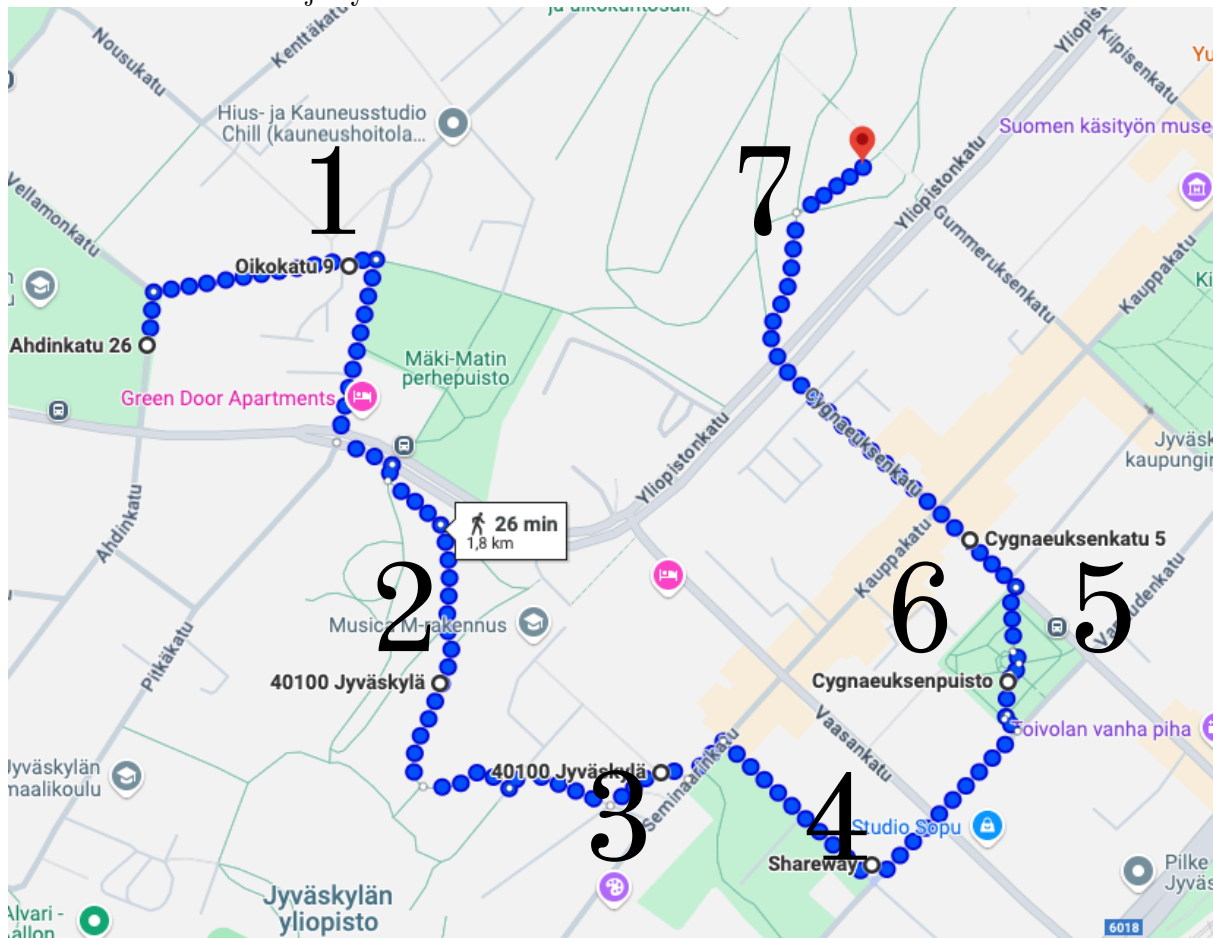
Kun pääsette pysähdyspaikalle, katsokaa tästä vihkosta siihen liittyvä ohjeistus.

Tarvitsette mukaan vihkon, verkkolaitteen ja kuuntelulaitteen (mahdollisesti kuulokkeet parantamaan kuuluvuutta) sekä kynän muistiinpanoja varten.

Pysähdyspaikat:

1. Oikokatu 9
2. Seminarium-rakennuksen edusta
3. Yliopiston portti
4. Lounaispuiston alalaita
5. Cygnaeuksen puisto
6. Cygnauksenkatu 5 ja Kauppakatu 10
7. Harjun yläosa (Ihantolantie 5 eli näkötornin ja Norssin välinen kävelytie)

Muista liikennesäännöt ja ryhmän mukana kulkeminen.

Aloita matka! Lähte kulkemaan Cygnaeuksen koulurakennukselta kohti Mäki-Matin perhepuistoa. Käyttäkää suojatietä ja kävelytietä.

Kuva Severi Silander, 1914. Keski-Suomen museo

Pysähdyspaikka 1. Jyväskylän harjun tausta oli 1900-luvun alkupuolelle saakka pahamaineista Mäki-Mattia, minne eivät kaupungin rakennusmääräykset yltäneet. Niinpä siellä asuivat köyhät ja syrjäytyneet rakennuksissa, joita kuvailtiin hökkeleiksi. Vasta vuonna 1910 alueelle saatiin asemakaava, mikä tarkoitti, että sinne sai rakentaa vain määrätynlaisia rakennuksia ja kaavaan piirretyille tonteille.

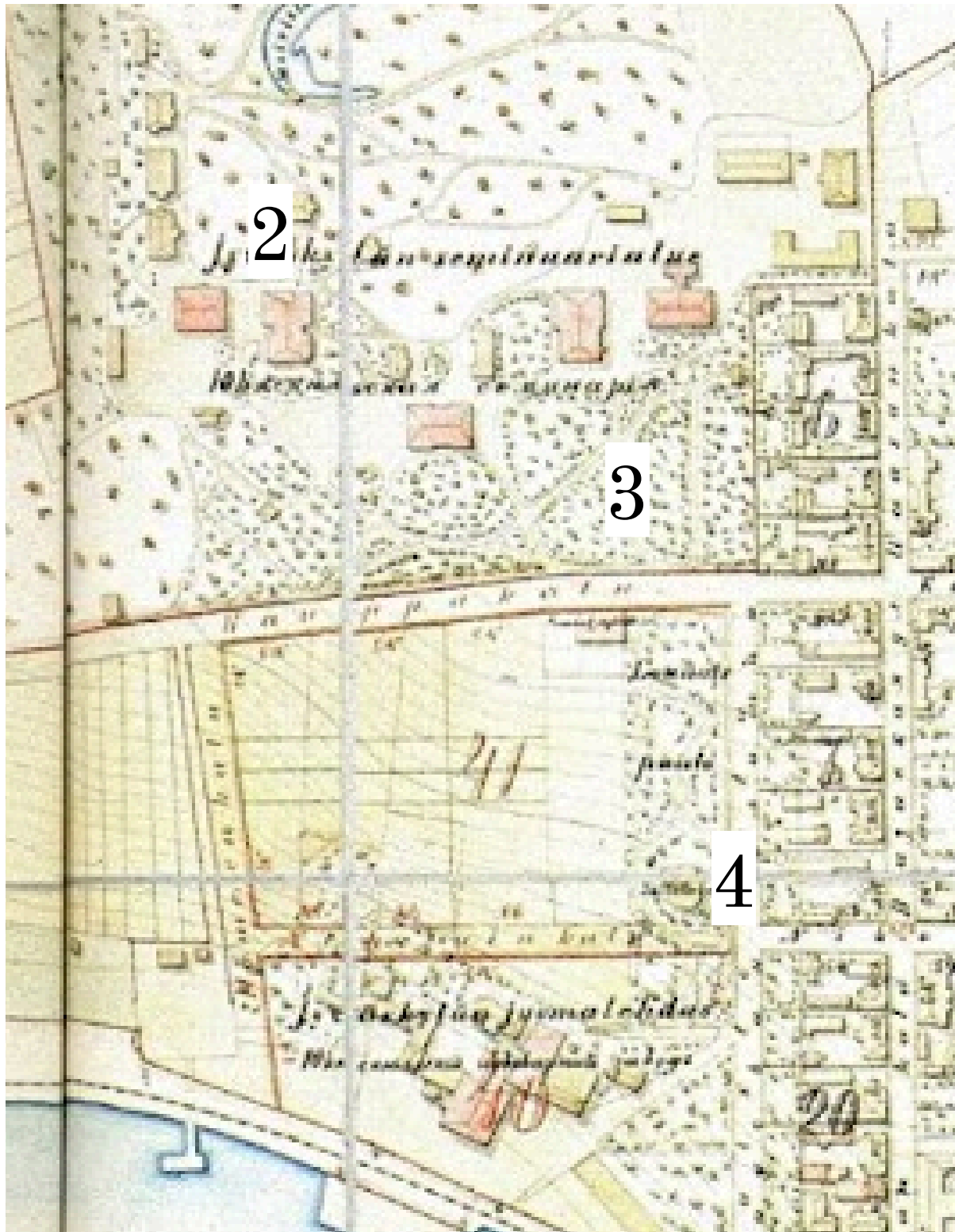
Mäen päällä on yksi harvoista vanhoista rakennuksista Mäki-Matissa. Tutkikaa rakennuksia (kadulta käsin) ja vastatkaa kysymyksiin.

1. Mitä materiaalia rakennukset ovat?

2. Ikkunalasi valmistettiin aikoinaan puhaltamalla sulan lasimassan sisään ilmaa putken avulla samaan tapaan kuin purkkapalloon. Sen jälkeen syntynyt lasikalvo leikattiin auki ja levitettiin suoraksi. Miten näistä syntyneistä lasilevyistä saatiin koko ikkuna-aukon peittävä lasi-ikkuna?

3. Katsokaa ympärille ja verratkaa vanhoja rakennuksia ja uudempia rakennuksia keskenään. Tehkää äänestys siitä, mikä näkemistänne rakennuksista ja sen rakennusympäristöistä on teidän ryhmänne suosikki.

Jatkakaa matkaa kohti Voionmaankatua, aiemmalta nimeltään Valtakatua. Ylittäkää katu liikennevaloista, kääntykää vasemmalle. Kun bussipysäkin jälkeen näette polun, joka kulkee metsään (oikealle), kulkekaa sitä, kunnes pääsette Seminarium-nimisen rakennuksen luokse. Voitte tarkastaa rakennuksen sijainnin kartasta (numero 2).

Tämä kartta on vuodelta 1898 ja se on tänä päivänä vain suuntaa antava :)

Jyväskylän seminaarin poikaharjoituskoulun oppilaita välitunnilla. Taustalla vasemmalla poikaharjoituskoulu ja miessisäoppilaitos (nykyinen Fennicum), oikealla juhlasalirakennus (nykyinen Seminarium). Rakennusten välissä ja kuvan oikeassa reunassa on puita, pihan keskellä on keinu. Kuvaus aika-arvio 1910–1915. Kuva: G. A. Stoore, Keski-Suomen museon kuva-arkisto.

Pysähdyspaikka 2. Olette nyt Jyväskylän yliopiston vanhojen tiilirakennusten luona. Yliopisto perustettiin kouluttamaan suomeen kansakoulunopettajia vuonna 1863. Silloin sen nimi oli Jyväskylän seminaari ja sen vuoksi tätä mäkeä kutsutaan Seminaarinmäeksi.

Nämä tiilirakennukset valmistuivat 1880-luvulla, parikymmentä vuotta seminaarin aloituksen jälkeen. Mikäli tulitte Seminarium-rakennukselle ohjeen mukaisesti, on selkänne takana puinen Ryhtilä, joka on seminaarille valmistunut voimistelusalii. Oikealla on O-kirjaimella nimetty oppio, S on Seminarium ja tänne tullessa kuljitte Historican (H), Fennicumin (F) ja Educan (E) ohi. Kuunnelkaa oheisen qr-koodin takaa löytyvä vuoropuhelu (reilu 2 minuuttia), joka on kuvitteellisen Uno Cygnaeuksen ja jyvaskyläläisen Wolmar Schildtin välinen keskustelu.

4. Mitä rakennuksissa tehtiin ennen?

Seminarium _____

Oppio _____

Historica _____

Fennicum _____

Educa _____

Kulkekaa alamäkeen kohti Seminaarinkatua. Pysähdyspaikka on yliopiston sinisen portin/taideteoksen luona.

Pysähdyspaikka 3. Kuunnelkaa Wolmar Schildtin ja Uno Cygnaeuksen välinen keskustelu. Se käydään kuunnelmassa virallisesti ennen edellisen pysähdyksen (Seminariumin kohdalla) vuoropuhelua, mutta kävelymatkan lyhentämiseksi se on teillä eri päin.

5. Poimikaa keskustelusta vuosiluvut, joina oppilaitos on kehittynyt askeleittain eteenpäin.

Seminaari _____

Kasvatusopillinen korkeakoulu _____

Yliopisto _____

6. Etsikää portin vierestä myös Cygnaeuksen tammi.

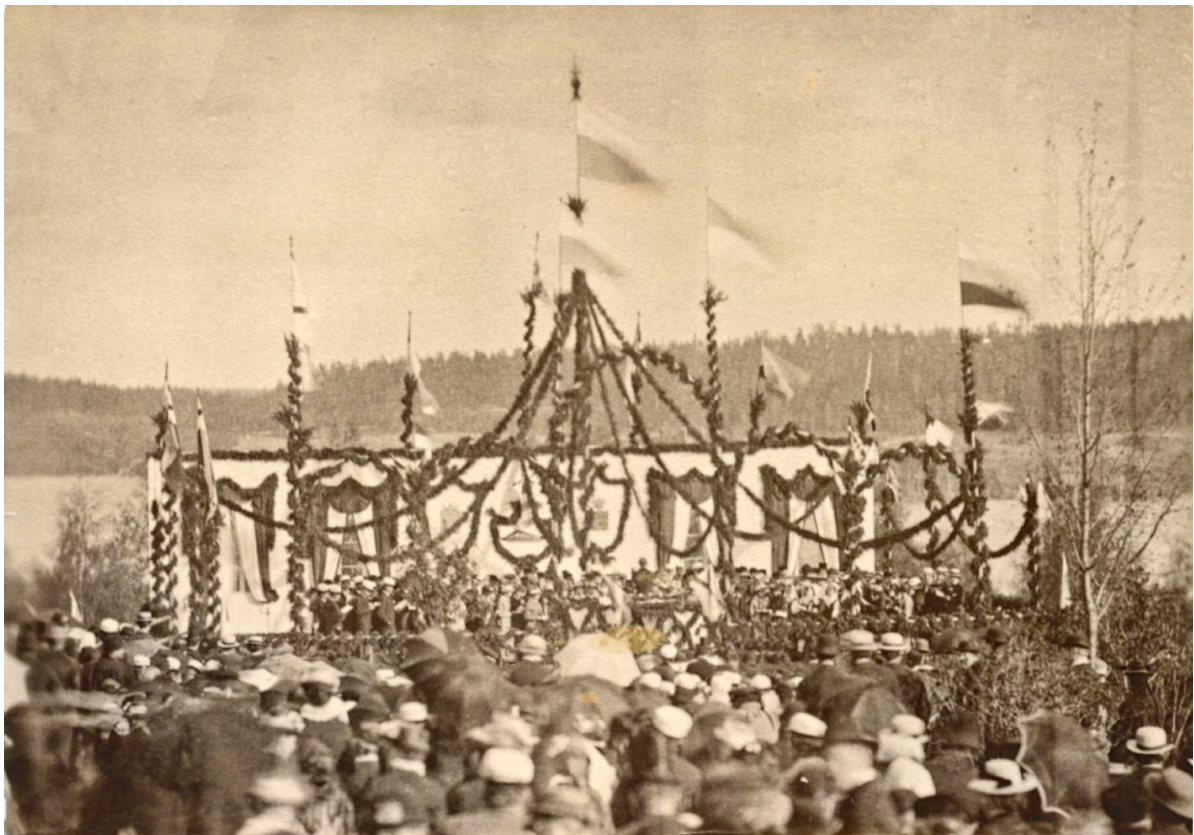
Kuinka vanha tammi on tällä hetkellä?

Saako joku kädet sen ympäri?

Jatkakaa liikennesäännöt huomioiden tien yli sen toisella puolella olevaan Lounaispuistoon. Se on rakennettu alun perin Uno Cygnaeuksen 100-vuotsijuhlalavaksi, mutta alkuperäistä lavaa ei ole enää olemassa. Kulkekaa nykyisen lavan viereen seuraavaa tehtävää varten.

*Kansanvalistusseuran soittojuhlat vuonna 1884. Lava pystytettiin juhlia varten.
 Kuva: Kuvaaja tuntematon, Keski-Suomen museo.*

*Lounaispuiston laulujuhlat vuonna 1899, jolloin Kansanvalistusseura vietti 25-vuotisjuhliaan
 Jyväskylässä. Kuva: Tuntematon kuvaaja, Keski-Suomen museo.*

Pysähdyspaikka 4. Lounaispuisto, Minna Canthin kadun ja Vapaudenkadun risteys.

Minna Canth on yksi seminaarin kuuluisimmista opiskelijoista. Se on sinällään hassua, sillä hän ei pystynyt käymään sitä edes loppuun valmistuakseen opettajaksi! 1800-luvulla ei katsottu sopivaksi, että naimisissa oleva nainen olisi työskennellyt kodin ulkopuolella. Miinu Johnsonina seminaariin kirjautunut neito nimittäin hyväksyi vain kaksi vuotta seminaarissa aloittamisen jälkeen sen opettajan, Johan Canthin kosinnan, ja jäi hoitamaan heidän yhteistä kotiaan tuonne Harjun alareunalle. Lapsia pariskunnalle syntyi seitsemän, kunnes Johan otti ja kuoli. Minnasta tuli nuori leski, jonka tuli järjestää lasten elatus.

Minna muutti takaisin isänsä kotipaikalle Kuopioon ja jatkoi hänen kauppansa pitoa. Samalla hän kirjoitti romaaneja, jotka ottivat kantaa naisten kovaan asemaan. Minna oli Uno Cygnaeuksen kanssa eri mieltä siitä, mikä oli naiselle sopiva rooli, sillä hän ei ajatellut, että naisen tulisi olla yksinomaan perheen kasvatukselle ja hoivalle omistautunut äiti. Pitihän hän itsellisesti yllä kauppaliikettä ja hoiti samalla kodin. Kuopiossa hänen kotonaan kokoontui myös keskustelukerho, joka pyrki vaikuttamaan yhteiskuntaan ja naisten asemaan aktiivisesti.

4.1 Katsokaa qr-koodin linkistä Canthia koskeva video.

7. Mitä Minna Canthin ansioiksi sanotaan? Kirjatkaa.

4.2 Kuunnelkaa Uno Cygnaeuksen lähettämä kirje seuraajalleen Charlotalle. Se on kirjoitettu tiilirakennusten suunnittelun aikana.

8. Millainen kuva Uno Cygnaeuksesta syntyy? Kirjoittakaa 1–3 lausetta.

9. Miten Minna Canthin ihmiskuva ja Uno Cygnaeuksen ihmiskuva eroavat toisistaan? Kuvatkaa eroa 2–3 lauseella.

4.2 Seisotte paikassa, josta 1800-luvulla olisi ollut vain muutama loikka Jyväsjärven rantaan, jota on aikojen saatossa täytetty ja siirretty kesemmäs järveä. Edessä olisi ollut uimalaitos ja sen vieressä satama. Satama olisi jatkunut eteenpäin rantapuistona. Katsokaa esiteltystä kuvista ja vastatkaa sen jälkeen tehtävään kuvien jälkeen.

Jyväskylän satama nykyisen rantaväylän kohdalla. Kuva: Karl Emil Ståhlberg, 1896. Keski-Suomen museo.

Jyväskylän uimalaitos, joka sijaitsi Lounaispuiston kohdalla, järven rannalla. Ranta oli nykyistä rantaa huomattavasti ylempänä. Kuva: Valokuvaamo Päijänne, 1921–1929. Keski-Suomen museo.

Jyväskylän rantapaviljonki vuonna 1897. Rantapaviljongin edessä kulkee rautatie. Paviljonki sijaitsi puistossa, joka on hävinnyt rantaväylälle viedän liittymän alle (mäki Vaasankadulta alas). Kuva: Olga Höglund-Oksanen. Keski-Suomen museo.

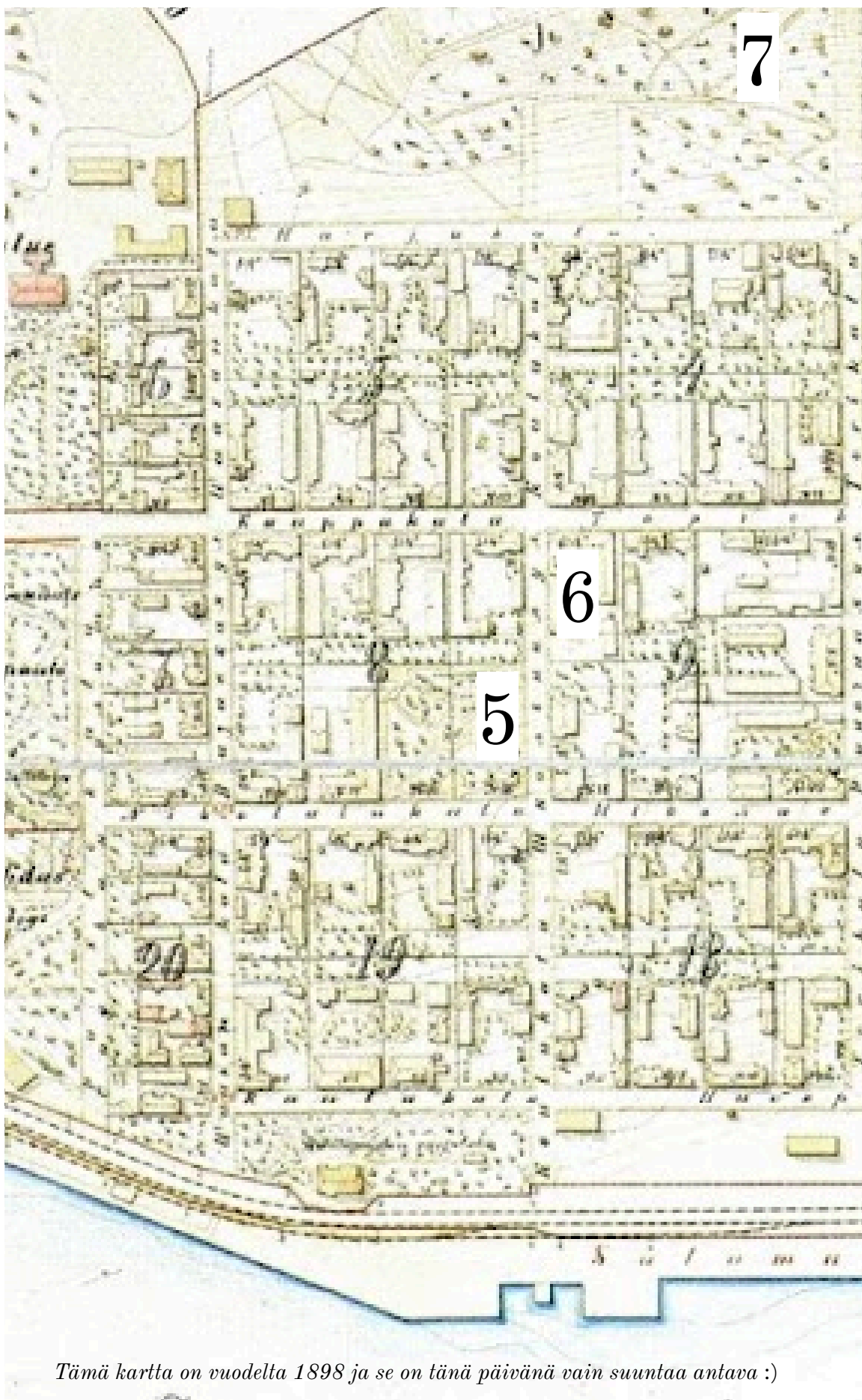
10. Kirjatkaa havaintoja siitä, miten maisema on muuttunut. Kirjoittakaa ainakin kolme asiaa.

Jatkakaa matkaa kohti keskustaa. Ylittäkää tie liikennevaloista liikennesääntöjä noudattaen. Huomatkaa seuraavan rakennuksen seinässä olevat Cygnaeuksen kuvat ja tekstit. Osaatko lukea kirjoitusta?

Jatkakaa rakennuksen takana olevaan Cygnaeuksen puistoon.

fuun 17 päiväältä 1863,
warten Suomessa, olemm
ästä järjestämisestä miel
kansakoululaitoksen järjes
muun ohessa, että kysy
tävä lopullisesti päättäm
Koulun tässä asiassa
ohjesäännöstä.
ehdotukset ja mietinnöt olis
oikeudella fullensit sitä ha
laujeensa asiassa, setä että

Tämä kartta on vuodelta 1898 ja se on tänä päivänä vain suuntaa antava :)

Pysähdyspaikka 5 Olette nyt Cygnaeuksen puistossa, Cygnaeuksenkatu 5. Taas on aika kuunnella, miten Wolmar ja Uno keskustelevat keskenään.

11. Mitä puiston tilalla on ollut?

12. Miten Jyväskylän kirjastolaitos sai alkunsa?

13. Mitä muuta kuin Cygnaeuksen rintakuva on hänen patsaassaan?

14. Pohtikaa, miten hyvin puiston patsas Cygnaeuksesta kuvastaa häntä. Perustelkaa.

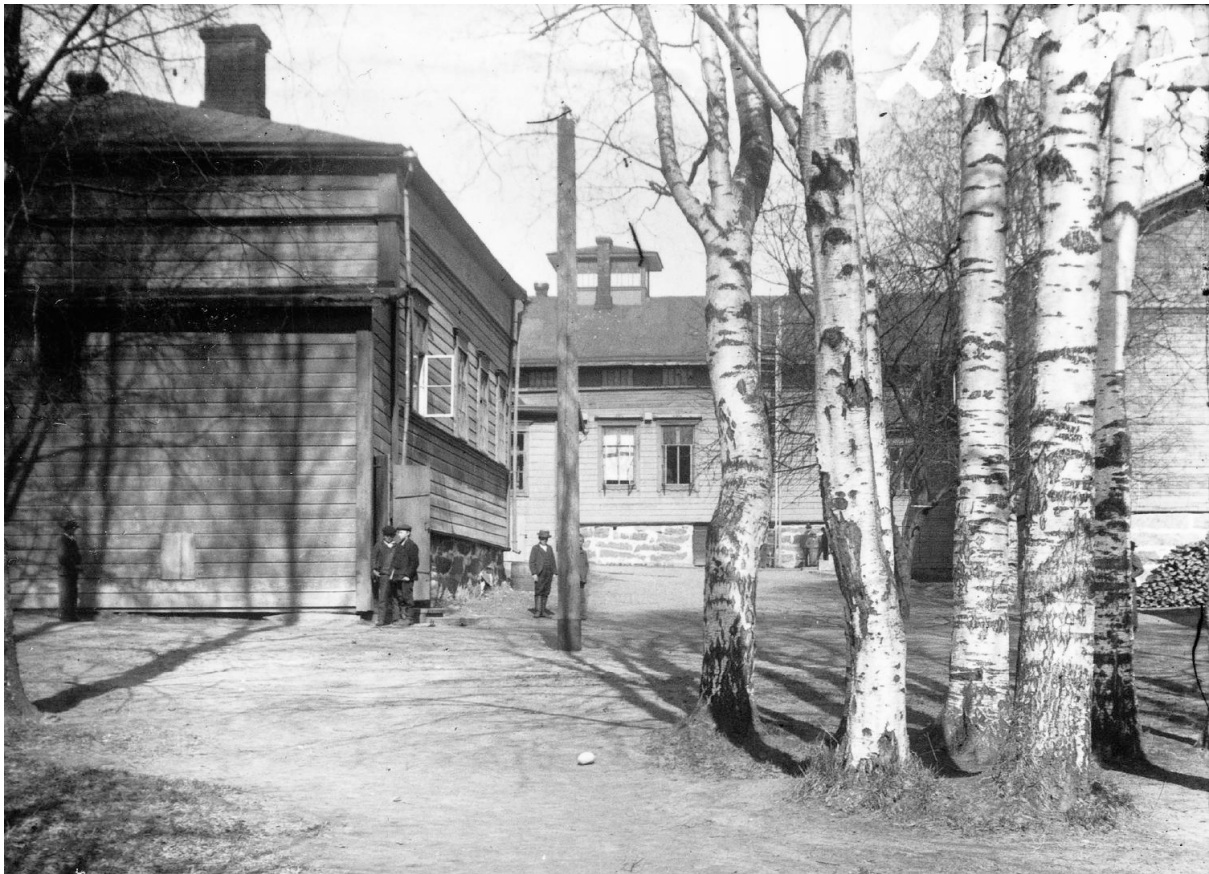
Jatkakaa Cygnaeuksenkatua ylöspäin. Ylittäkää katu liikennevaloista, muistakaa noudattaa liikennesääntöjä. Jatkakaa K-kaupalle saakka.

Pysähdyspaikka 6. Olette nyt Kauppakatu 10 rakennuksen kohdalla. On aika kuunnella seuraava Wolmarin ja Unon välinen vuoropuhelu. Valmistautukaa kävelemään kaupan taakse alamäkeen, jotta näette vuoropuhelussa mainitun laatan.

15. Mitä kaupan tilalla on ollut?

16. Miten paikka liittyy Uno Cygnaeukseen?

Jyväskylän Lyseon vanhoja rakennuksia. Kuva: Gustaf Albert Stoor 1889–1896. Keski-Suomen museo.

Kansakoulusta tuli kaikille suomalaisille tarkoitettu oppilaitos. Se kesti neljä vuotta, tosin osa kävi koulua vain vuoden tai kaksi, niin sanotun alakansakoulun ajan. Neljän vuoden jälkeen lapset saattoivat hakea opiskelemaan oppikouluun, mikäli perhe halusi lapselle työn, jossa kirjaoppi oli olennaista. Tällaiset työt olivat tarkoitettu tietysti vain säätyläisille, ei säädyttömien perheiden tai köyhien työläisten lapsille. Monet jättivät kouluopinnot siis neljän vuoden jälkeen ja aloittivat työnteon kymmenvuotiaana. Kansakoululla oli myös yläluokat tai lisäluokat, joita käymällä saattoi jatkaa opintoja kaksitoistavuotiaaksi, vaikka oppikouluun ei olisikaan mennyt.

17. **Tehkää ryhmässänne gallup-kysely** siitä, mikä ikä olisi teidän mielestänne sopiva sille, että pakollisen koulunkäynnin voisi lopettaa. Muistakaa, että tuon jälkeen ei voisi jäädä kotiin köllimään, vaan tulisi aloittaa työnteko esimerkiksi tehtaassa tai renkinä tai piikana maatalossa. Voi olla, että osa pääsisi myös vaikkapa sepän oppiin ja saisi sitä kautta käsityöläisammatin.

Tuloksemme:

Jatkakaa nyt katua ylöspäin. Kulkekaa kadun oikeaa puolta ja noudattakaa liikennevaloja. Kiivetkää Harjun hiekkarinteen tietä ylös, voitte pysähtyä joko sen Norssin puoleiseen päähän tai kävellä Neron kivisille portaille saakka.

Jyväskylän seminaari Harjun suunnalta 1800-luvun lopussa. Seminaarin omat rakennukset valmistuivat 1879-1882. Jyväskylän yliopiston museo.

18. Mitä vanhoille puutaloille on käynyt? Entä puutalojen edessä olevalle aukiolle?

Lisätieto: aukiolle suunniteltiin 1900-luvun alkupuolella kaupungin kansakoulua, mutta se perustettiin Cygnaeuksen kouluksi Mäki-Matin kaupunginosaan vuonna 1925. Tuolla aukiolla sen ajateltiin olevan liian lähellä Seminaarin opetuskouluja.

19. Mitä on tänä päivänä rakennusten takana näkyvän Jyväsjärven takana?

Palatkaa lopuksi takaisin aloituspisteeseen Cygnaeuksen koulurakennukselle. Kertokaa siellä yhteenvetona opelle, mitä olette oppineet Uno Cygnaeuksesta ja Seminaariin liittyvästä historiasta.

(Kuva: museovirasto)

